

ЦЕРКВА МУЧЕНИКІВ

Поміч для
Церкви в потребі

Окреме число
двомісячника
« Відгомін любови »
ч. 2 – Березень 1981

Дорогі Приятелі,

Давня легенда розказує, що святий апостол Андрій поблагословив Київські гори і прорік перемогу християнства в Україні. З певністю знаємо, що цар Траян покарав за-сланням у Крим святого Климента, третього наслідника святого Петра; там він помер як мученик і лишив не-стертий вплив на Церкву в Україні. П'ятсот літ пізніше помер на побережжю України мученицькою смертю, та-кож на засланні, за єдність Церкви Папа Мартин I.

Мучеництво за єдність християн лишилося преславною приznakою української Церкви. Після східного роздору ця Церква перша відновила свою єдність із Римом у Бере-сті і свою вірність до Апостольського Престолу завжди негатала ріками крові і горами трупів.

Після Другої світової війни це свідчення крові осягнуло свій шпиль, коли Сталін і Московський Патріарх на-сильно прилугили до Православ'я українців од'єднаних із Римом. Безліч вірних, сотки священників і майже всі єпископи загинули через це не-єкуменічне застосування насильства, яке зі сторони відповідальних осіб московського патріархату по сьогоднішній ще день вважається за славну подію в історії Православ'я.

Блаженніший Патріарх Іосиф цей жах-терпіння пережив. Навіть, коли йому давали московський патріарший пре-стіл, під умовою, що він відкине з'єднання з Римом і заперечить первенство Папи, остав він вірним і йшов

своєю хрестою дорогою, яка тривала 18 літ.
На початку II Ватиканського Собору його місце було опустіле тоді саме, коли там були присутні представники Патріарха Алексія, спів-відповідального за переслідування. Тоді й піднеслася буря протесту. Папа Іван XXIII особисто зайнявся справою. Дня 9 лютого 1963 р. безстрашний Ісповідник був освобожденний. Від того часу провадить він із Риму свою Церкву, яка, дякуючи також і Вашій допомозі, даліше живе чи то в катакомбах, чи на еміграції. У цій брошурці він сам говорить про катакомбу Церкви своєї батьківщини, переслідувану вже 35 літ.

По війні передав мені один німецький воєн дорогоцінний хрест, що його він урятував із зоріючої церкви, із проханням принести його назад в Україну. Я передав його Кардиналові Сліпому, щоб цим хрестом він як Патріарх своєї Церкви, подібно як колись апостол Андрій з горбків Києва, міг поблагословити друге християнське тисячоліття українського народу. Тому можемо надіятися, до "так говорить Господь: Як пастир наглядає за своїм стадом, стоячи серед овець, що були порозбігалися, так наглядатиму і я за моїми вівцями... Я заберу вас із-поміж народів поган; я соберу вас із усіх земель і приведу вас у вашу батьківщину... Ви житимете на землі, що я дав батькам вашим, і будете моїм народом, а я буду вашим Богом." (Єз. 34,12; 36,24 і 28).

о. Веренфріг ван Страаше

Собор св. Юра у Львові — від сімнадцятого століття символ і вогнище католицької віри України. Насильством привласнений комуністичною владою в 1946 р., його передано Московській Православній Церкві.

Блаженніший Патріарх Йосиф (89-літній), зображений на титульній сторінці, був тільки кілька місяців Архиспископом - Митрополитом цього соборного храму і Главою Української Католицької Церкви, бо 11 квітня 1945 р. почалося жакливе переслідування в історії Української Церкви.

Блаженніший Патріарх є найбільш компетентний свідок цього переслідування і водночас найкращий знавець сьогоденного стану такої самої Церкви своєї батьківщини, яку він провадить із Риму. Ми його попросили описати стан своєї Церкви після 35 років переслідування. Його доповідь, написана 28 липня 1980 р., була прочитана наступного 3 серпня на закінчення Конгресу «Церква в потребі» у Кенігштайні.

У пошану всіх тих, які разом із Блаженнішим Патріархом по жертвували свою кров і свою свободу за єдність із Апостольським Престолом, додаємо до цієї доповіді ряд картин образів українських мучеників.

ЦЕРКВА МУЧЕНИКІВ

Доповідь Блаженнішого Патріярха Йосифа про Українську Католицьку Церкву по 35-ти роках її переслідування

Ліквідація

Української Церкви

Дня 1 листопада 1944 р. помер мій попередник, святець, Слуга Божий Митрополит Андрей Шептицький. Бог положив на мене важке та величне завдання стати його наслідником тоді саме, коли наша Українська Католицька Церква стояла перед ліквідацією з рук советської влади з допомогою Московського Патріярхату.

Уже 11 квітня 1945 р. мене арештували разом з усіма іншими єпископами. Протягом року наступило ув'язнення понад 800 священників. Від 8 до 10 березня 1946 р. заінсценізовано нелегальний Львівський Синод, який під безбожницьким натиском проголосив «воз'єднання» Української Католицької Церкви із опанованим советським режимом Православ'ям.

Десять убитих або погіблних єпископів

Це «воз'єднання» і з ним зовнішня ліквідація нашої Церкви була переведена жорстоким насильством. Владик заслано по всіх закутинах Советського Союзу і майже всі вони померли або згинули в тюрмі. Кожен із нас мусів пройти свою власну хресну дорогу. Тепер, коли мені вже 88 років, Єнісейськ, Мордовія, Полярія, Інта, Сибір є ще живими тільки у моїй пам'яті, а тоді була це важка дійсність. Дякую Богові, що подав мені силу цей хрест майже 18 років нести, і клоню голову в пошані де-

Слуга Божий Митрополит Андрей Шептицький, від 1901 до 1944 р. Глава Української Католицької Церкви, зазнав ув'язнення за віру вже за царських часів. При кінці 1939 р. описав в одному листі до Кардинала Тіссерана сумну долю релігії під безбожним комунізмом і додав: «Прохаю Вас вистаратися від Святішого Отця, щоб він своїм апостольським благословенням мене поблагословив на жертву вмерти за віру і за єдність Церкви. Хтось мусить стати жертвою... Чи не мав би я, як пастир цього страждального народу, певне право вмерти за його спасення і за полегшення його долі?»

Процес беатифікації Андрея Шептицького є в дії. Йосиф Сліпий є його духовним сином і його наслідником.

Теодор Ромжа — Єпископ Мукачівський і Ужгородський.

Його з наміром переїхало 27 жовтня 1947 р. вантажне військове авто, що перевозило солдатів червоної армії, коли він вертався з церковного свята. Солдати вже важко раненого єпископа копали й били прикладами рушниць і залишили його в рові при дорозі. Коли, несподівано, поранення його не подолали, йому дали смертельну ін'єкцію 1 листопада 1947 р. в мукачівській лікарні. Було йому 36 літ, коли він помер мучеником.

сятьом співбратам у єпископаті, понад 1.400 священникам, 800 монахиням і десяткам тисяч вірних, які у тюрмах несли знам'я жертви свого життя, свою вірність Папі, Римському Апостольському Престолові та Вселенській Церкві.

Вибір між відступництвом і засланням

Наших священників поставили перед вибором — або включитися в «режимну Церкву» і тим виректися вселенської єдності, або прийняти принаймні десять літ важкої долі на засланні, із усіма з тим зв'язаними карними наслідками. Велетенська більшість священників вибрала шлях через тюрми й концентраційні табори Советського Союзу.

Один із наших найкращих священників страждав від 1945 до 1955 р. в ляграх Потьма, Сарово, Явас, Ульяново й Поліваново. Він писав до своїх парохіян: «Приймаю це ув'язнення як покуту і жертвою його за Вас, щоб оминала Вас ця чаша. Благословлю Вас і молюся за Вас. За парохіян моїх п'ять разів удень молюся. У неділю правлю Службу Божу та щодня молебень... Мене змушували до відступництва, але я остався негнутий... Діло Боже мусить перемогти. Бережіть віру Ваших батьків!»

Коли ці священники відбули своє десятилітнє ув'язнення, переслідування їх не припинились. Я одержав письмову вістку про одного ієромонаха з Карпат: «У 1968 р. його засудили поновно на три роки за те, що він навчав дітей релігії; відбув він свою кару до останнього дня. У 1973 р. знову засудили його на півтора року тому, що він читав над хворою жінкою молитву... Советський уряд уважав, що Українська Католицька Церква заборонена, і тому читати молитви

навіть у своїй хаті є злочином проти держави».

Вірні без священників

Не зважаючи на це, нарід остався вірним своїй вірі. По розкинутих селах, в яких церкви закриті і священники заслані, люди тасмно відкривають церкву, співають вечірні, молебні і навіть частини Служби Божої, що призначені для вірних. Цитую із одного звідомлення, яке я недавно одержав: «Щонеділі люди приходять до церкви та разом із дяком співають утреню та Службу Божу, то значить — тільки відповіді, бо священника немає. На престолі стоїть чаша і свічки засвічені».

Вірні до такої міри прив'язані до богослужб, що беруть участь у православних богослуженнях, якщо мають довір'я до священника.

Безбожницька система не осягнула своєї цілі

Із вдячністю до Бога можемо ствердити, що, не зважаючи на переслідування, що тривають уже 35 років, наша Церква, засуджена на погибель, не тільки живе, але й росте, як у західній, так і в східній Україні та в усьому Советському Союзі, де наші каторжники живуть, зокрема на Сибірі.

Наша Церква начислює в Советському Союзі принаймні чотири мільйони людей, що осталися вірними Римові. Їхня віра є така сильна, що приносить багаті плоди: маємо священників, монахів, монахинь, численні покликання і тасмну ієрархію. Безбожницькій системі не вдалося вбити віри. Батьки, що виростили в безбожницькій системі, виховують своїх дітей у християнському дусі. Дисиденти, виховані в

Єпископ Микола Чарнецький — Апостольський Візитатор Волині, ув'язнений 11 квітня 1945 р. Із знаками тортур і злиднів вернувся він після десятих літ зі Сибіру до Львова, де помер 1957 р. внаслідок своєї неволі.

атеїстичних школах, говорять про Бога і обороняють Церкву. 35-літня жінка з гордістю признається перед судом, що своїх четверо дітей та охрестити і вчить їх молитов та катехизму. Запитаний несподівано туристом 14-літній учень: «Чи ти молишся?» — поважно й без вагання відповідає: «Очевидно, що молюся!»

Вічне почитання у Советському Союзі

Листи, що їх одержую від наших вірних, є підбадьорюючі. Настоятелька наших сестер прислала мені цього року свої великодні побажання. Вона пише: «Ми робимо адорацію перед Святими Тайнами день і ніч... кілька доньок вийшло заміж». Це значить — деякі молоді сестри зложили свої вічні чернечі обіти.

Потайні монахині, що працюють як медсестри, є надзвичайними свідками Христа і провадять до Нього не одну в пошукуванні за Ним душу. Їх жертвенне життя захоплює інших молодих дівчат іти їхніми слідами. Їх ревність будує навіть лікарів-безвірків до тієї міри, що вони, знаючи, що це черниці, хочуть мати їх у своїх лікарнях.

Не бракує покликань

Молодий лікар на Закарпатті вивчає богословію з позичених підручників, щоб стати священником. Молоді лікарі, інженери, правники тощо посвячують себе Богові у священничому або монашому стані. В одному листі з 8 січня 1980 р. пише мені потайний єпископ: «Скоро будемо ми рукополагати нових священників, які відбувають позаочні курси. Наші монахині беруть письмові запити, а потім приносять від кандидатів відпо-

ІСТОРІЯ ОТЦЯ МИКОЛИ

Катакомбний священник перед церквою в околиці Львова.
Пресвята Богмати береже його.

віді. Усні іспити відбуваються весною і літом на вільному повітрі. Тоді й відбуваються свячення».

В одному листі з 11 лютого 1980 р. запевняє мене один досвічений священник: «Серед нововисвячених священників є прекрасні люди». Висока

це похвала, та скільки треба віри, щоб у катакомбній Церкві одержати благодать священства? І скільки треба жертвенної відваги, щоб видержати в цьому покликанні? Щоб краще Вам це вияснити, хочу розказати Вам історію одного нашого священника.

Назвемо його отцем Миколою. Як син глибоковірних батьків уже змалку мріяв стати священником. Катакомбні священники вчили його богослов'ю. 1975 р. його висвячено.

Ісрейські свячення в пивниці

Свячення відбулися в пивниці у певних людей. Крім Миколи приступило одинадцять кандидатів до свячень. Катакомбному єпископові послужило кількох старших священників. Це було зворушливе свято. Ніхто з них не мав священничих риз, бо треба бути дуже обережним у катакомбному душпастирстві. Отець Микола одержав як свій священничий виряд, що був його престолом і ризами, — дерев'яну скриньку від приладдя до голення. А що в ній? Малий кубок, ложечка, кольорова стрічка, що служила за епітрахиль, і дві малі пляшечки з водою і вином. А хліб, завинений у хустинку, він поклав до своєї кишені. Першу Службу Божу відправило дванадцять нововисвячених священників у пивниці разом із своїм єпископом. З його благословенням пішли вони в нові катакомби, щоб там почати свою працю на службі Христа й переслідуваних братів.

Подорожуючи з потаємним священником

Як працюють отець Микола і його одинадцять друзів? Молоді священники з наміром підшукують низько заробітну працю, яка їм дає доволі свободи руху. Вони відправляють Службу Божу залежно від обставин. Отець Микола шукає в кожній місце-

вості довірених людей. У неділю ранком іде він до села та пристає з людьми, які стоять коло церкви.

— Чи відправляється Служба Божа? — він питає.

— Люди самі моляться, бо священика вивезли, — йому відповідають.

Отець Микола йде до ризниці і питає старого паламаря, чи може служити Службу Богу. Той спочатку дивиться на нього з недовір'ям, але остаточно дається переконати і помагає йому вдягнути ризи. Отець Микола приступає до престолу і починає співати. Присутні відповідають зі сльозами в очах. Це ж бо так довго, як бачили вони священика і чули Боже Слово. Коли священик відходить із церкви, він знова — простий советський робітник. Паламар просить його на обід і запрошує ще кількох певних людей. Вони прохають отця Миколу ще кілька днів залишитися, бо стільки є в них нехрещених дітей, теж хворих, що бажають висповідатися, і чимало незапечатаних могил. Він остається в селі і сповняє свій душпастирський обов'язок.

Пресвята Богомати береже його

Отця Миколу переважно гостять у такій хаті, де у випадку небезпеки міг би він заховатися. Були випадки зради, але вірні запобігли, щоб його не арештували. Коли він священодійствує, люди його все сторожать. Якщо неможливо служити в церкві, служить він Літургію в хаті довіреного вірного. Деколи хрестить він уночі потаємно дітей партійних чиновників. Так мандрує він із своїми друзями по Україні. Він відвідує не тільки католицьких вірних, але також православних. Ціла Україна вірить, що це Пресвята Богомати його береже, і що Марія посилає своїх священиків потішати знедолений нарід.

Ця знімка українців католиків, що зібрані на молитві перед своєю замкненою церквою, була залучена до листа з 28 жовтня 1979 р., з якого ми передаємо наступне: « Ми йдемо щонеділі до нашої замкненої церкви. Бодай раз на місяць приходять наші геройські священики, що не бояться нам служити в католицькій вірі. Мені призначили 10 рублів кари, дехто мусів платити навіть 50 рублів. Не зважаючи на те, ми далі йдемо до церкви. Наше село є католицьке і ми є українцями католиками. Багатьох із нас арештували. Ми надіємося, що Святіший Отець за нами вставляється ».

Історія отця Миколи, що її я взяв із звіту з жовтня 1979 р., свідчить про героїчну віру, яка росте серед гнету і спроможна вона зрушити гори. Але за яку високу ціну її здобувається! Це мусів пережити православний дисидент Олесь Бердник, якого знов арештовано в грудні 1979 р., після того, коли він написав Папі: « Я народжений і вихований у країні, де атеїзм є офіційною доктриною. Я прийшов до Христа серед борінь і страждань, відчувши Його найживішу реальність... »

Хресна дорога засіяна кістками

Це пережив також один із наших катакомбних єпископів, якого недавно викрили при виконанні свого обов'язку. Надармо намагалося КҐБ погрозами й побоями примусити його до співпраці з ними. Також спроба обіцянками деякої свободи розбити єдність Церкви з нутра не вдалась, бо єпископ свідомий того, що для

**Йосафат Коциловський — Єпископ Перемишльський,
ув'язнений 21 вересня 1945 р. польськими комуністами,
був виданий до СРСР 17 листопада 1947 р.
в київській тюрмі.**

Церкви немає іншої путі від хресної дороги. Ця хресна дорога Української Церкви є ще й тепер засіяна людськими кістками.

У березні 1980 р. в Томашівці, рогатинського району, знайдено тіло нашого священника Анатолія Горгули. Його зв'язали, облили бензином і спалили. Його вірні мене повідомили, що єдиною його провиною було те, що він залишився вірним своїй Церкві, і що правив Службу Божу.

У травні 1980 р. в Зимній Воді, близько Львова, знайдено на заводі, в якому працював, побитого на смерть 60-літнього священника Івана Котика. Лице його було посиніле, ніс сильно окровавлений, його зуби вибиті, а уста набиті хлібом. Його вірні похоронили його зі співом церковних пісень, а на похорон прибуло стільки людей, що похоронний похід розвинувся довжиною 600 метрів.

Ще далі важним є те, що наш молодий ісповідник віри Йосиф Тереля написав 6 березня 1977 р. на полотні до Папи Павла VI: «Гіркі часи переживає нині греко-католицька Апостольська Церква України. Ми, вірники Церкви, змушені таємно хрестити, вінчати, сповідати і хоронити! Наше священство в таборах, психлікарнях, фізично знищене... Я проживаю, і з Божої ласки, у державі, де бути християнином — злочин! Ще ніколи, за всю історію християнства на вірників і слуг Церкви Христової не було таких гонінь і переслідувань, як нині. Українські католики позбавлені всього — родинного щастя, вільно проповідувати, відправляти обряди нашої Церкви — ми в катакомбах!... За слово Боже тут розпинають дух живий! Із своїх 34-ох років, я 14 із них провів у тюрмах і концтаборах СРСР, та психіатричних лікарнях... Кінця злочинам безбожного світу годі сподіватися без протисто-

яння всіх християнських сил світу...
Благаємо наших братів і сестер католиків світу та всіх християн стати на наш захист; стати на захист замученої греко-католицької Української Церкви!»

Жива Церква мучеників

Наша Церква не вмерла, так як дехто у вільному світі гадає, або може навіть того й бажає, тому що вона заважає їхнім напго людським

плянам. Наша українська Церква живе. Найкращим доказом цього є її мучеництво. Вона страждає, бо вірить; вона вірить, бо страждає. І вона радіє з того, що може за Бога страждати, про що я в одному листі з травня 1930 р. читаю: « Ми є вибранці Господні; це благодать, що ми за Бога й Церкву можемо переносити терпіння ».

Для наших вірних сам факт, що наша Церква по 35-ти роках крова-

вого переслідування ще далі існує, — це чудо Божої благодаті, що завжди спонукує до дальшої призадуми. Це чудо робить їхню віру непохитною.

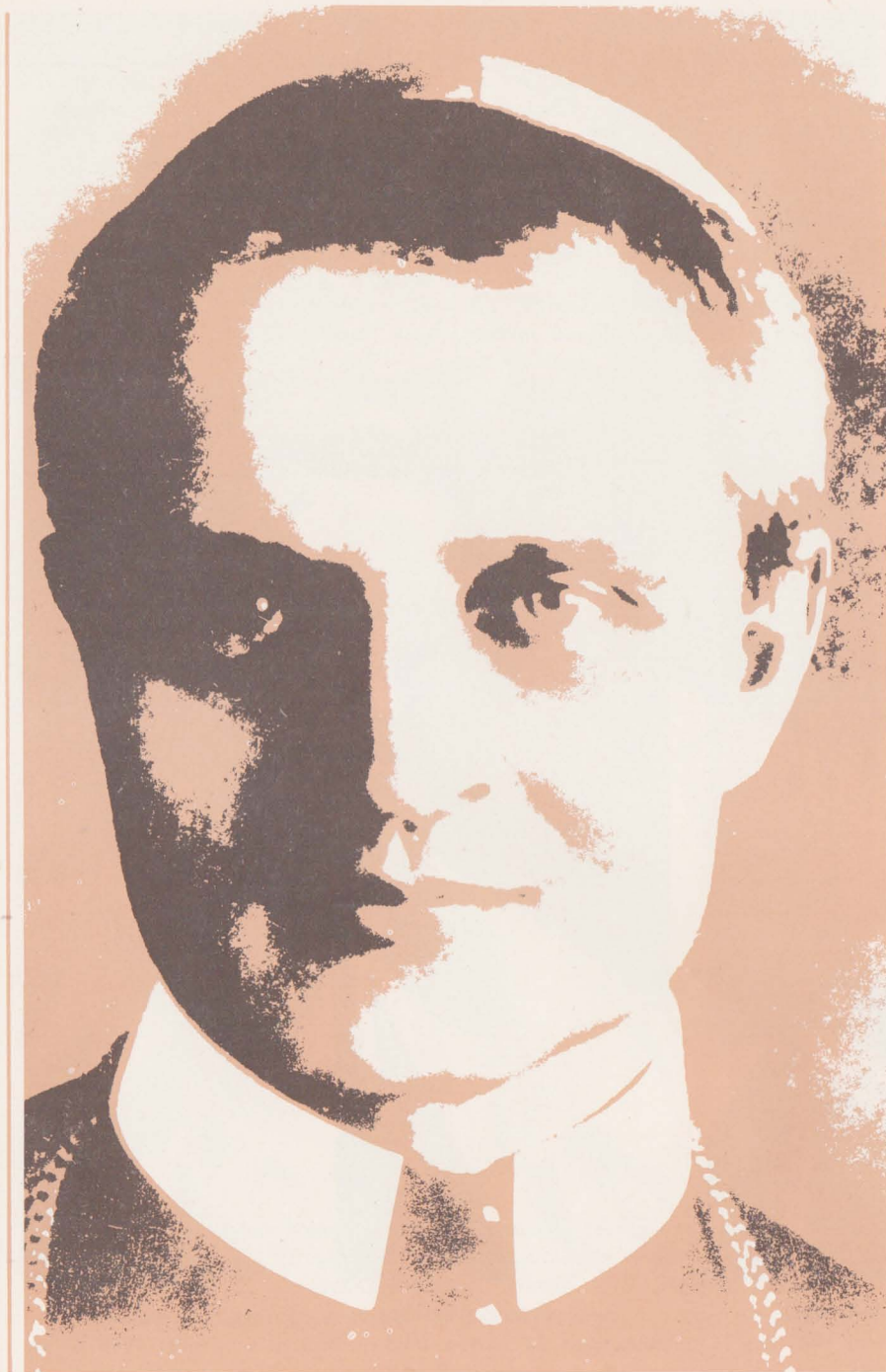
Також комуністичний режим добре знає, що його боротьба за душі, яку він перед більш як 60 роками почав з такою самопевністю та бундючністю, не мала сподіваних успіхів. Часті заклики у пресі до молоді, також до комуністично зорганізованої молоді (комсомолу), не брали участі в

Григорій Хомишин — Єпископ Станіславівський, ув'язнений 11 квітня 1945 р. і помер у січні 1947 р., вісімдесятилітній, у тюрмі в Києві.

Никита Будка — Єпископ-помічник Львівський, ув'язнений 11 квітня 1945 р. Помер у жовтні 1949 р. як каторжник у Караганді (Казахстан).

Павло Гойдич — Єпископ Пряшівський (Словаччина), ув'язнений 28 квітня 1950 р. чехословацькими комуністами і засуджений на довічну тюрму. Помер 17 липня 1960 р. у в'язниці в Леопольдово і був там похований як в'язень ч. 681.

Могила єпископа Гойдича.

Григорій Лакота —

**Єпископ-помічник Перемиський,
ув'язнений 22 вересня 1945 р.**

**польськими комуністами і виданий
до Советського Союзу. Помер у
листопаді 1950 р. як каторжник у
Воркуті.**

богослуженнях, як рівнож все даль-
ше ведений глум із релігійних свято-
щів і вірних, ясно вказує, що більша
частина народу прив'язана до віри.
Ця віра є така сильна, що навіть має
силу відтягати молодь від впливу ко-
муністичних провідників і провадити її
до Бога. Тільки той, хто сам ще
безбожницьке пекло пережив, може
зрозуміти, яке завдання сповняє в
моїй Батьківщині Церква як учи-
телька віри й моралі.

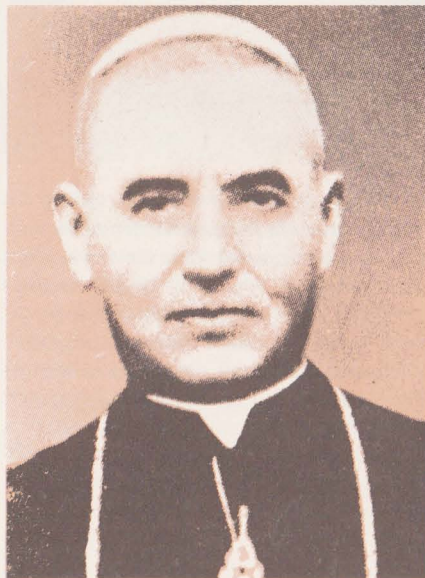
По правді писав український істо-
рик Валентин Мороз у 1973 р., тоді
ще дисидент у Советському Союзі:
«Церква настільки вросла в куль-
турне життя, що неможливо зачепити
нації».

Це вірно, але Церква має ще да-
леко глибше значення для нашого

народу. Разом із іншими релігійними
спільнотами, які відкидають полі-
тичну співпрацю з комуністичною дик-
татурою, Церква є колоною-стовпом
і основою правди й моралі для всіх,
що бажають дійсно жити Христовим
Євангелієм.

Значення для діаспори і вселенської Церкви

Існування і духовна сила Церкви в
моїй Батьківщині є надзвичайної ваги
для збереження вірності для тих
українців-ізоїв, що через втечу або
переселення розсипалися по цілому
світі і залишилися вірними своїй Цер-
кві. Без існування Церкви-Матері не
може бути мови про Церкву на посе-
леннях! Так як ізраїльський нарід
у вавилонській неволі, будь-коли за-
бував Єрусалим, неминуче пристосо-
вувався до поганських звичаїв, так
теж і українські поселення без вну-

Іван Лятишевський —

**Єпископ-помічник Станіславівський,
ув'язнений 11 квітня 1945 р.,
повернувся хворий у 1955 р. зі Сибіру
і помер у 1957 р.**

**Василь Гопко — Єпископ-помічник
Пряшівський (Словаччина).**

**Ув'язнений словацькими комуністами
3 травня 1950 р. і засуджений на
15 літ тюрми. Після його звільнення
(1965 р.) не мав дозволу виконувати
свого єпископського служіння. Помер
23 липня 1976 р.**

трішньої зв'язи з Церквою-Матір'ю
згублять свою ідентичність. Ця для
життя небезпечна асиміляція вкрада-
ється не тільки на національному
полі, але також вступає і в релігійний
процес, який міг би допровадити наш
нарід до затрати його духовної істоти
і його католицької віри.

Тому що в Божій життєдайній спіль-
ноті, яку ми за св. Павлом зємо
Містичним Тілом Христовим, існу-
вання однієї Церкви має вплив на всі
інші помісні Церкви, не може Укра-
їнська Церква нікому байдужою бути.
Ограблена з усіх інституційних, ор-
ганізаційних і матеріальних засобів,
вона з безборонним Христом стала
для всіх її Церков-сестер джере-
лом внутрішньої сили і справжнього

відродження. Ось тут саме служить вона своїм вартісним вкладом для скарбниці Вселенської Церкви.

Значення

для екуменізму

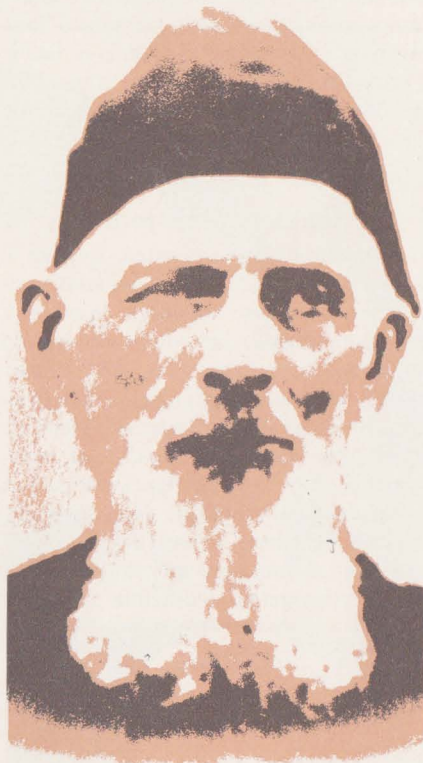
Коли ми застановляємося над місцем і значенням Української Католицької Церкви на лоні Вселенської Церкви, треба нам говорити про воз'єднання всіх християн. Єдність у Христі мусить бути знову встановлена і глибоку рану роз'єднання у Містичному Тілі треба гоїти. Другий Ватиканський Собор дає нам це за завдання. У Східній Європі над цим завданням працювали вже століттями, від часів Берестейської Унії починаючи.

Сьогодні ведеться з чималим завзяттям так званий екуменічний діалог, але, на жаль, він обмежується до вузького кола вищого духовенства і знатоків. На Заході нарід лиш малувато, а в Советському Союзі зовсім не є причетний у ньому. Але в Советському Союзі через спільно несенний хрест переслідування, виріс справжній екуменізм, який через глибокосяжне ісповідування віри і купіль у крові мучеників, сягає до найглибших начал Євангелія: шукати Божого, а не людського. Бо католики, православні, баптисти й інші віроісповідання однаково терплять Христа ради. Це терпіння робить їх у подібний спосіб дітьми Божими і дітьми Христової Церкви. Це є здобуток неоціненої вартости. Модерні екуменісти добре поступили б, якби цей стан речей не губили з очей.

А що

комуністичний режим?

Ми можемо поставити питання: що може наша Українська Церква сподіватися від комуністичного режиму? Абсолютно нічого!

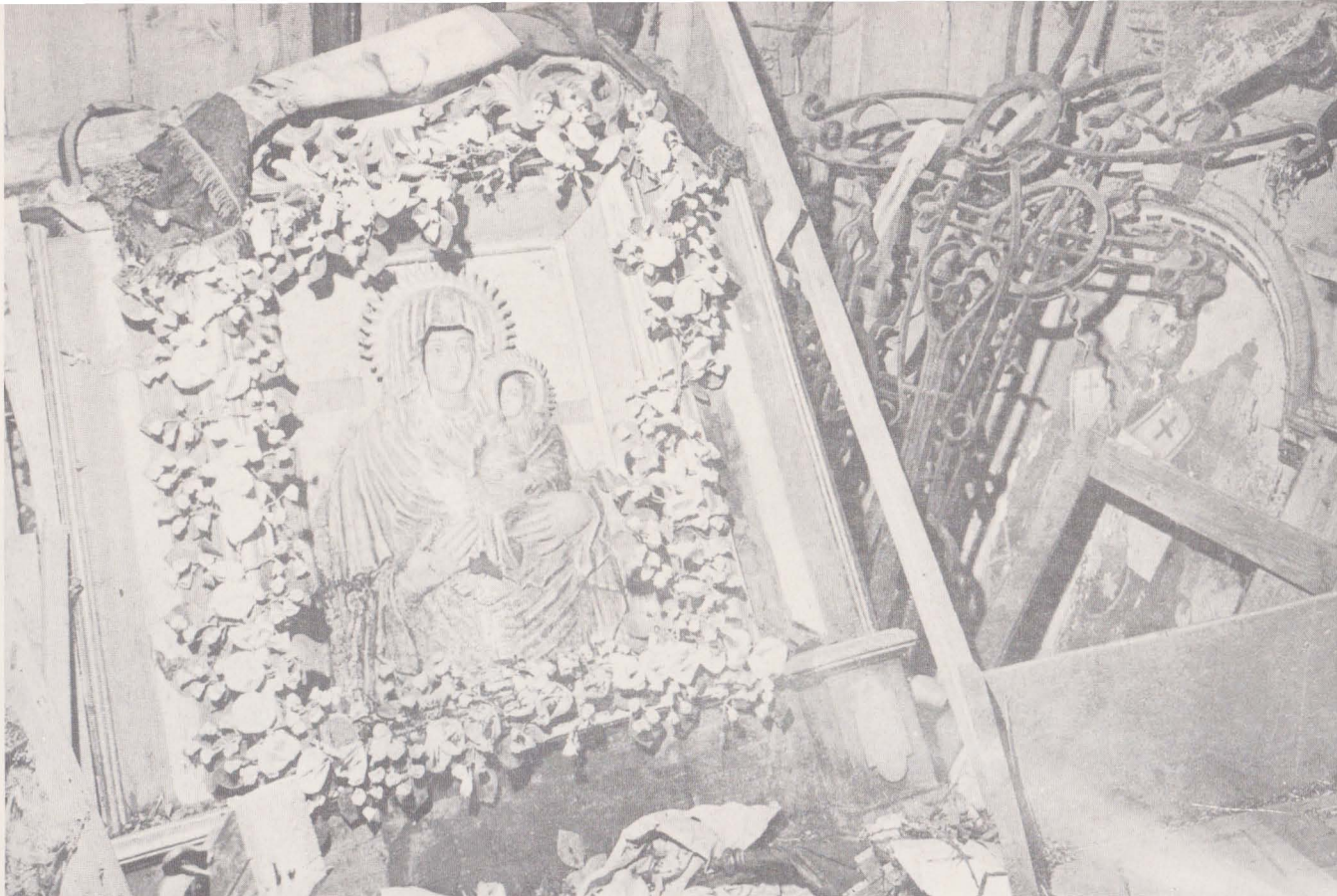
Климентій Шептицький, брат Митрополита Андрея Шептицького, був архимандритом монахів Студитів. Ув'язнений у травні 1945 р., помер у 1951 р. в лагері у Володимирі над Клязмою. Його співдрузі тюрми переказували, що він був для них ангелом потіхи і що постійно молився.

У рамках комуністичної системи немає місця для Церкви. Якщо вона в будь-який спосіб є толерованою, це є виключно для досягнення нецерковних або протиправних цілей. І якщо ми в тих, дозволених советською державою церковних структурах, знаходимо позитивні християнські елементи, тоді це є визначене не з волі пануючого комунізму, але з волі Божої. Не можна очікувати правдивого блага для Церкви від системи, яка у своїм характері ґрунтовно має поборювати Бога, Церкву й усяку релігію.

Наші брати й сестри в Україні покладаються тому тільки на Бога, який чудом свого провидіння, навіть із віддалі тисячів кілометрів, спроможний зворушити людей стати знаряддям Його милосердної любови. Цю працю чинної любови для мого страждаючого народу дуже успішно сповняє від багатьох років організація «Поміч для Церкви в потребі» під проводом о. Веренфріда ван Страатена. Йому й усім вам складаю подяку в імені моєї забутої і невизнаної Української Церкви за неоцінену поміч, яку вона від вас могла одержати. Наша вдячність є тим більша, бо ми відчуваємо, що ви нам даєте не тільки ваш гріш, але й частину Вашого серця.

Ваше допоміжне завдання

Далеко важнішою від матеріальної допомоги є духовна й моральна підтримка, якою ви можете послужити. Це є вашим завданням і обов'язком ніколи не забувати про переслідуваних братів. Колишній професор і ректор нашої Духовної Семінарії у Львові, о. д-р Іван Чорняк, що помер 26 січня 1930 р. як святець по 35-літніх стражданнях, просив мене

Навіть, якщо в комуністичній країні Божа Мати є зневажувана і викинена зі своїх храмів на смітники, Вона завжди береже і благословить своїх дітей української землі.

у своєму останньому листі зробити все, щоб вплинути на публичну опінію, зрушити сумління світу, вимагати елементарного права свободи віри для всіх уярмлених у Советському Союзі народів, і щоб не допустити

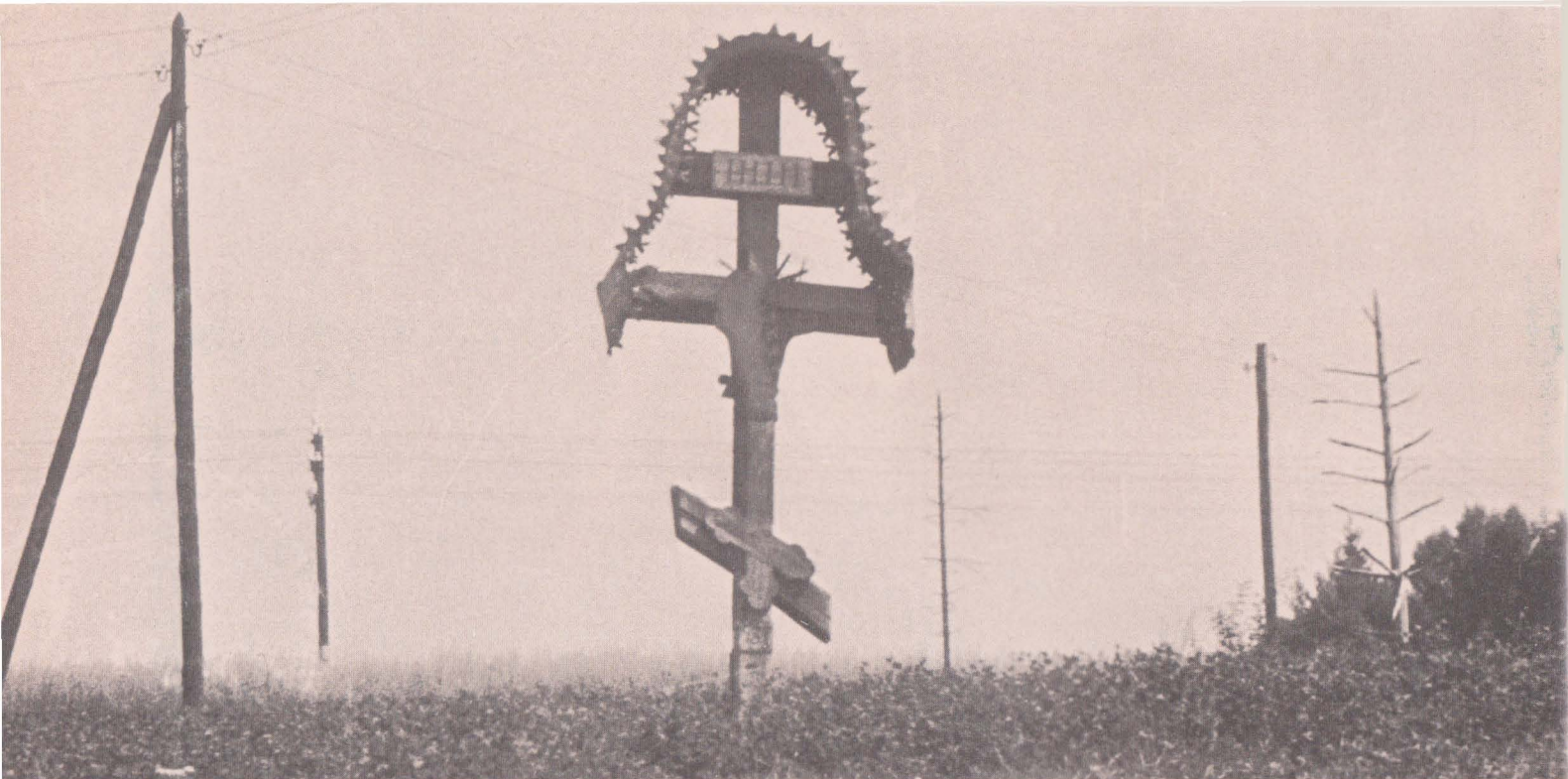
до цього, щоб над мовчазною Церквою стояла мертвецька мовчанка від тих, які говорити можуть. Тепер, коли наближається день, що Бог мене покличе з цього світу, хочу цю, можливо останню, нагоду використати, щоб сповнити останнє бажання мого замученого співбрата.

Однак не вистане тільки говорити. Вам треба молитися і працювати, а понад усе жити послідовним християнським життям. Коли вкінці прийде

день, в якому наші брати переслідуваних Церков знову зможуть подивляти моральну силу, непохитну віру, всесторонню оборону людських прав у Церкві вільного світу, тоді вони наберуть нової снаги для продовження своєї боротьби. Тоді наповниться їхнє серце більшим довір'ям. Тоді ярмо їх стане миле, а тягар — легкий (Мт. 11,30). Амінь.

Рим, дня 28 липня 1980 р.Б.

✠ Святий Матурно і Кордіан

Цей самотній хрест серед безмежного українського степу нехай нагадає Вам осамітнення наших переслідуваних братів. Ми їм обіцяли цього року 800.000 доларів. Не заведіть їхніх сподівань!

**Ваша поміч для
страждальної Церкви**

В АВСТРАЛІЇ

Aid to the Church in Need
Box 11 P.O.
EASTWOOD N.S.W. 2122

В АВСТРІЇ

Liebeswerk Kirche in Not
Ostpriesterhilfe
Postfach 10
5033 SALZBURG

У БЕЛЬГІЇ

Kerk in Nood/Oostpriesterhulp
Oevelsedreef 1
3180 WESTERLO

Aide à l'Eglise en Détresse
33, rue des Anglais
4000 LIEGE

У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

Aid to the Church in Need, U.K.
3-5 North Street
CHICHESTER
West Sussex P019 1LB

У ГОЛЯНДІЇ

Kerk in Nood
v.h. Oostpriesterhulp
Postbus 4
5260 AA VUGHT

В ЕСПАНІЇ

Ayuda a la Iglesia Necesitada
Ferrer del Rio, 3
MADRID 28

У ЗСА І КАНАДІ

Aid to the Church in Need
P.O. Box 1000
EL TORO, CA 92630

В ІТАЛІЇ

Aiuto alla Chiesa che soffre
Lungotevere Ripa 3/A
00153 ROMA

У НІМЕЧЧИНІ

Liebeswerk Kirche in Not
Ostpriesterhilfe
Augsburger Straße 18
7910 NEU ULM

У ФРАНЦІЇ

Aide à l'Eglise en Détresse
Boîte Postale 1
78750 MAREIL-MARLY

У ШВАЙЦАРІЇ

Liebeswerk Kirche in Not
Ostpriesterhilfe
Hofstraße 1
6004 LUZERN

Редакція

Kirche in Not/Ostpriesterhilfe e.V.
Internationaler Informationsdienst
KÖNIGSTEIN/
Bundesrepublik Deutschland

Відповідальний видавець

Werenfried van Straaten, o.praem.
Postfach 1209
D-6240 KÖNIGSTEIN 1

Передплата

\$ 1 US

Жертводавці одержують це видання даром

Editio Sessana

За дозволом церковної влади

Printed in Belgium